

Nr 33

Utlåtande i anledning av motioner om tillsättande av en parlamentarisk försvarsutredning.

(1:a avd.)

I de likalydande motionerna I:331 av herr Bohman m. fl. och II:367 av herr Holmberg m. fl. samt de likalydande motionerna I:449 av herrar Dahlén och Ivar Johansson och II:649 av herrar Eliasson i Sundborn och Enskog har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tillsättande av en parlamentarisk försvarsutredning.

Utskottet. Arbetet med ett nytt planerings- och budgeteringssystem för försvaret har betecknats som det viktigaste långsiktiga projektet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Orientering om arbetsläget har lämnats riksdagen vid flera tillfällen (prop. 1968:110 s. 91, 1969:1 bil. 2 s. 39 och 47 samt bil. 6 s. 26). I årets statsverksproposition har chefen för finansdepartementet redogjort för två betänkanden i ämnet som har lämnats och remissbehandlats under 1969 (prop. 1970:1 bil. 2 s. 11) samt anmält att frågan om ett slutligt ställningstagande till ett nytt planerings- och budgeteringssystem är under beredning i försvarsdepartementet (s. 22). Enligt beslut den 30 januari 1970 avser Kungl. Maj:t att bereda 1970 års vårriksdag tillfälle att yttra sig i frågan.

I det avsedda nya planeringssystemet är utgångspunkten för planeringen särskilda miljöstudier, som syftar till att skissera den internationella utvecklingen i bl. a. ekonomiskt, politiskt, strategiskt, militärpolitiskt och tekniskt avseende. Miljöstudierna skall mot denna bakgrund ange olika tänkbara situationer i vilka Sverige kan bli utsatt för angrepp. Av dessa situationer (angreppsfall) avses de politiskt relevanta, d. v. s. de som faller inom ramen för den svenska säkerhetspolitikens allmänna målsättning, väljas att som s. k. dimensionerande angreppsfall bli styrande för försvarsplaneringen. Med utgångspunkt i de krav i olika avseenden som betingas av de dimensionerande angreppsfallen och med iakttagande av särskilda ramvillkor skall utarbetas 15-åriga s. k. perspektivplaner, en för det militära försvaret och en för civilförsvaret. Perspektivplanerna avses ange tänkbara alternativa utvecklingar i fråga om försvarets omfattning och sammansättning i stort. Utvecklingen på kortare sikt anges i femåriga programplaner.

Miljöstudier inom försvarsdepartementets verksamhetsområde sker enligt upp-

drag till överbefälhavaren den 3 november 1967 och till civilförsvarsstyrelsen den 22 mars 1968. Arbetet bedrivs i särskilda utredningsgrupper, krigsmaktens miljöutredning (KMU) och befolkningsskyddets miljöutredning (BMU), som delvis har gemensamma personella resurser. Med ledning av de första utredningsresultaten skall de båda myndigheterna före den 1 mars 1970 lämna förslag till dimensionerande angreppsfall. Ytterligare anvisningar för arbetet med perspektivplaner kommer att ges omkring den 1 april 1970. Planerna skall vara utarbetade till den 1 mars 1971. Inom handelsdepartementets verksamhetsområde har överstyrelsen för ekonomiskt försvar den 18 juli 1969 ålagts att bedriva miljöstudier som ett led i studieverksamheten för långsiktplaneringen av försörjningsberedskapens utformning.

1968 års försvarsbeslut omfattar tiden t. o. m. budgetåret 1971/72. De fleråriga försvarsbesluten har varit grundade på förslag av särskilda försvarskommittéer. Motionärerna hänvisar till uttalanden av chefen för försvarsdepartementet om att en ny försvarsutredning bör tillsättas under hösten 1970 för att ta ställning till försvarets utveckling efter utgången av perioden för 1968 års försvarsbeslut. Enligt motionärerna finns flera skäl som talar för att utredningen tillsätts snarast möjligt.

Enligt vad utskottet har inhämtat är avsikten att en ny försvarsutredning skall grunda sina överväganden på det material som kommer fram genom arbetet med perspektivplaner för det militära försvaret och civilförsvaret. Utrymmet för skissering av olika försvarsstrukturer avses vara stort. Hittills lämnade anvisningar för perspektivplaneringen innebär en studieram som bestäms med utgångspunkt i en årlig budget om ca 5 000 milj. kr. (prisläge maj 1967) för budgetåret 1971/72. Den övre gränsen förutsätts ligga vid en årlig ökning med 150 milj. kr., den undre gränsen vid en årlig minskning med 100 milj. kr. under den tid som den första perspektivplanen omfattar (1972—1987). I nuvarande prisläge innebär detta vid planeringsperiodens slut en övre gräns om ca 7 750 milj. kr. och en undre gräns om ca 4 000 milj. kr. Den ackumulerade skillnaden mellan övre och nedre gräns utgör inemot 30 000 milj. kr.

En ny försvarsutredning avses mer än tidigare försvarsutredningar koncentrera sitt arbete på försvarets inriktning på lång sikt. Utredningens förslag bör vara grundade på en bedömning av denna inriktning. Det viktigaste materialet för försvarsutredningen torde därför bli perspektivplanerna och det underlag i övrigt som kommer fram genom arbetet inom det nya planeringssystemet. Utskottet förutsätter att allt sådant underlag kommer att stå till förfogande för utredningen.

Utskottet delar uppfattningen att försvarsutredningen mer än tidigare försvarsutredningar bör ägna sitt arbete åt försvarets långsiktiga inriktning.

Perspektivplaner för det militära försvaret och civilförsvaret kommer inte att föreligga förrän den 1 mars 1971. Det egentliga arbetet i en försvarskommitté kan därför inte påbörjas förrän vid denna tidpunkt. Om en försvarskommitté tillsätts snarast efter valet 1970 kommer att stå till förfogande ca fem månader för de för-

beredelser som kan behövas innan perspektivplanerna föreligger. Utskottet anser att denna tid — väl planerad — är tillräcklig. Mot en tidigare tidpunkt för tillsättande av en kommitté talar även flera praktiska skäl.

Utskottet avstyrker sålunda bifall till motionerna I:331 och II:367 samt I:449 och II:649.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna I:331 och II:367 samt I:449 och II:649.

Stockholm den 3 mars 1970

På statsutskottets vägnar:

BIRGER ANDERSSON

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Virgin (m), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Hjorth (s), Wååg (s), Kaijser (m), Lindblad (fp) och Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Gustafson i Göteborg (fp), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Lindholm (s), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Lindahl (s), Antonsson (cp), Eskel (s) och Petersson i Gäddvik (m).

Reservation

av herrar Virgin (m), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Kaijser (m), Lindblad (fp), Olle Eriksson (cp), Eliasson i Sundborn (cp), Gustafson i Göteborg (fp), Nordstrandh (m), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Antonsson (cp) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med »Utskottet delar» och på s. 3 slutar med »och II:649» bort ha följande lydelse:

»Det är enligt utskottets mening önskvärt att en ny försvarsutredning tillsättes snarast. För detta talar att utredningen kommer att behöva tid för förberedelser av olika slag innan perspektivplanerna föreligger den 1 mars 1971. Erfarenheterna visar att det krävs åtskillig tid för att tränga in i försvarsproblematiken, göra nödvändiga studiebesök och granska material av det slag som ligger till grund för perspektivplanarbetet. Det är särskilt angeläget med sådana förberedelser eftersom planeringssystemet är nytt och utredningen måste kunna redovisa förslag senast vid årsskiftet 1971—1972 om de skall kunna ligga till grund för riksdagsbeslut för budgetåret 1972/73. Den omprövning av planeringsinriktningen som 1968 års

försvarsbeslut förutsatte att riksdagen skall göra blir särskilt betydelsefull när planeringen skall inriktas på budgetåren efter 1971/72.

Utskottet tillstyrker sålunda bifall till motionerna I:331 och II:367 samt I:449 och II:649.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionerna I:331 och II:367 samt I:449 och II:649 hos Kungl. Maj:t hemställer om att en parlamentarisk försvarsutredning tillsätts snarast.»